

7. Сокол І. М. Рекомендації щодо створення та проведення освітнього квесту. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Неперервна освіта нового сторіччя:» досягнення та перспективи* URL:

http://media.wix.com/ugd/6719c5_7819ddaf4af34ee3873c2a7e0504fb85.pdf

8. Технологія Web-Quests в навчально-виховному процесі URL: <http://ru.scribd.com/doc/111376848/>

9. Усата О. Ю., Бовсунівська Г. С. Використання веб-квестів у вивченні інформатики. *Інформаційні технології в освіті та науці: зб. наук. праць. Вип. 11. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2019. С. 306-308.*

Оксана Поліщук
Наук. керівник – к. філол. н., доц. Богатько В.В.

СУЧАСНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ЗАКЛАДІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті описано найбільш доцільні методи формування мовленнєвої компетентності учнів на уроках української мови. Звернено увагу на сучасні методи формування мовленнєвої компетентності школярів за функціональним призначенням. Доведено, що найбільш ефективним для формування комунікативної компетентності учнів є метод інтерактивного навчання.

Ключові слова: мовленнєва компетентність, мовна компетентність, мовна правильність, мовна особистість, рецептивна мовленнєва діяльність, продуктивна мовленнєва діяльність, метод, урок.

Abstract. The article describes the most appropriate methods of forming students' communicative competence in Ukrainian language lessons. Attention is paid to the modern methods of forming the communicative competence of schoolchildren according to the functional purpose. It has been proven that the most effective method for forming students' communicative competence is the interactive learning method.

Key words: communicative competence, linguistic competence, linguistic correctness, linguistic personality type, receptive communicative activity, productive communicative activity, method, lesson.

Концепція 12-річної середньої школи, Національна доктрина розвитку освіти України вказують на необхідність формування в підростаючого покоління «...сучасного світогляду, розвитку творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості»[Національна доктрина]. Проблема якості освіти завжди була актуальною. Новизна її на сьогодні в тому, що академічні знання стають все менш головним показником якості освіти, а на зміну їм приходять такі як «...стійкість мотивації пізнання, здатність до самоосвіти, усвідомлення необхідності освіти, ...здатності до навчання упродовж усього життя»[Концепція].

У пропонованій Концепції мовленнєвого розвитку учнів ми суголосні з міркуваннями М. Пентилюк, відповідно до яких «народжується нова методика навчання рідної мови, що потребує переосмислення змісту, форм, методів і засобів навчання, а головне, визначення суб'єктів навчального процесу та їх взаємодії, що веде до удосконалення технології навчання рідної мови» [Пентилюк 2006: 30].

Методика набуття мовної й мовленнєвої компетентностей реалізується в різних типах навчання української мови. Її елементи суттєво представлені в лінгвометодичних дослідженнях, присвячених роботі з розвитку мовлення, у статтях і матеріалах, опублікованих на допомогу вчителю-словесникові. Проблемі формування мовленнєвої компетентності учнів присвячено роботи Н. Голуб, О. Горошкіної, Т. Грубої, Т. Донченко, С. Карамана, О. Кучерук, А. Нікітіної, М. Пентилюк, Г. Шелехової та ін.

У «Державному стандарті базової і повної середньої школи» [Державний стандарт 2004: 8], в освітніх документах і науково-методичних джерелах вжито відповідні терміни – мовна, мовленнєва, комунікативна, діяльнісна, соціокультурна компетентності / компетенції.

Метою нашої статті є аналіз сучасних методів формування мовленнєвої компетентності учнів на уроках української мови.

Предметом нашого дослідження є сучасні методи формування, власне, мовленнєвої компетентності. Мовленнєвий напрям компетентнісного підходу до формування мовної особистості передбачає вироблення вмінь і навичок в усіх видах мовленнєвої

діяльності, розвиток культури мовлення, мовленнєвої творчості. Методи цього напрямку пов'язані зі сприйманням / розумінням стратегій, інтенцій мовця (автора тексту) та продукуванням висловлювання, а отже, стимулюють активну мовленнєву діяльність учнів, розвиток внутрішньої потреби дотримуватися змістової і мовної правильності мовлення (мовленнєві слухо-вимовні й акцентно-інтонаційні навички, мовленнєві лексичні навички, мовленнєві граматичні, стилістичні навички), формують здатність до самоконтролю результатів мовленнєвої діяльності тощо [Кучерук 2008: 3].

Спостереження за шкільною практикою навчання української мови свідчать про одноманітність методів навчання, найчастіше вчителі використовують традиційні методи: *усний виклад матеріалу вчителем, бесіда вчителя з учнями, диктанти, вправи тощо*. Значно рідше мають місце на уроках рідної мови *інтерактивні та інноваційні методи*. На сьогодні необхідно переосмислити напрями і способи навчання мови з урахуванням нинішніх змін у суспільстві й освіті. Уважаємо, що на часі розширення системи традиційних методів з метою забезпечення суспільних потреб в модернізації організації процесів мовної освіти.

Вивчення специфіки рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності, аналіз теорії і практики мовленнєвого розвитку учнів дозволяє умовно виокремити серед сучасних методів формування мовленнєвої компетентності дві підгрупи за функціональним призначенням:

- методи, спрямовані на поступове ускладнення й поглиблення мовленнєвознавчих понять та розвиток рецептивної мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання): *виразне читання тексту вголос, метод символічного бачення тексту, метод пізнавального бачення тексту (схеми, таблиці та ін.), метод створення психологічної ситуації, метод аудіативних вправ, самостійна робота з навчально-пізнавальною літературою, читання тексту мовчки, робота з електронними носіями знань, Інтернетом, риторичний аналіз тексту, метод тестів, бесіда на основі прочитаного чи заслуханого та ін.;*

- методи, спрямовані на поступове ускладнення й поглиблення мовленнєвознавчих понять та розвиток продуктивної мовленнєвої діяльності (говоріння, писання): *метод інтерпретації тексту, дискусія («Круглий стіл», засідання експертної групи, форум, дебати, «Акваріум», «Мозкова атака», міжгруповий діалог), метод творчих*

робіт (усні і письмові твори та перекази, реферати), складання ділових паперів, проектів, редагування тексту, рецензування учнівських висловлювань, складання діалогів і монологічних висловлювань, метод асоціацій, мовленнєвий тренінг, розумовий штурм, метод створення учнівського «портфоліо» [Кучерук 2008: 9-10].

Таке групування методів є умовним, оскільки один і той самий метод може можна використовувати для формування як рецептивної, так і продуктивної мовленнєвої діяльності, для прикладу: *метод вправ* – відповідно аудіативних чи власне мовленнєвих, *інтерпретація тексту* – внутрішня як сприймання / розуміння (думки про себе) чи усна, письмова.

Значущість методів навчання визначається тим, що в шкільній програмі з мови мовленнєві вміння, які потрібно виробити в учнів, передбачено, а шляхи, способи їх формування – ні (лише окремі поради в пояснювальній записці до чинної програми).

Найбільш ефективним для формування комунікативної компетентності учнів, на нашу думку, є *метод інтерактивного навчання*. При застосуванні інтерактивних технологій можемо моделювати реальні життєві ситуації, пропонувати проблеми для спільного вирішення, застосовувати рольові ігри, давати можливість учасникам певної технології обмінятися життєвим досвідом, одержаною інформацією, вирішувати проблему різними шляхами. Дитина дає свою оцінку, це вчить уважно прислухатися до різних поглядів.

Для того, щоб розвинути відкритість думок, на основі реальних фактів і знань учня, необхідно застосовувати *метод відкритих запитань*, де школяр висловлює власну думку. Це шість «журналістських запитань» з метою здобуття різнобічної інформації стосовно конкретної події: *хто, що, де, коли, як, чому?* Завдяки цьому школярі здобувають уміння успішно спілкуватися, використовувати навички активного слухання, висловлювати власні думки, ставити запитання й відповідати на них.

Однією із інноваційних технологій навчання є *проектна технологія*, яка забезпечує формування основних компетенцій і мовленнєвої також. У її основі лежить розвиток пізнавальної та дослідницької діяльності учнів, уміння конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі.

Застосування *проектно-інформаційного методу* включає формування і розвиток багатьох мовленнєвих умінь: планування

діяльності; збір інформації з її подальшим аналізом та узагальненням фактів; пошук матеріалу в літературних джерелах; аналітична робота над зібраним матеріалом; систематична корекція під час проектної діяльності; висновки; оформлення результатів (обговорення, редагування, написання текстів наукового і публіцистичного стилів, презентація, зовнішня оцінка); редагування і удосконалення текстів; підготовка тезисів, доповідей; публічний виступ перед аудиторією; відповіді на питання опонентів.

Усе більше входять в процес навчання методи, засновані на застосуванні нових інформаційних технологій. Опанування цими методами є невід'ємною складовою освіти учнів, в тому числі й їхньої мовленнєвої компетенції.

Застосовувати інформаційні технології на уроках мови можна в двох напрямках: як форму *ілюстративно – наглядного методу*, наприклад: редагування текстів різних типів, стилів і жанрів, переклад тощо, а також *створення самостійного електронного продукту*.

Під час застосування *ілюстративно–наглядного методу* учні мають можливість робити виправлення, вносити свої доповнення, коментувати побачене на екрані монітора.

Створення самостійного електронного продукту потребує технічних умінь, підбору, збору, систематизації та презентації матеріалу. Така робота проводиться на основі *проектно – дослідницького методу* і потребує широких різноманітних мовленнєвих умінь.

Отже, вважаємо, що впровадження на уроках української мови сучасних методів інтерактивного навчання сприяє формуванню в кожного учня життєвих компетентностей: комунікативних, інформаційних, соціальних, самореалізації та саморозвитку. Системне використання окреслених методів дасть змогу виробити знання базових мовленнєвознавчих понять; уміння сприймати й розуміти вербальну інформацію, розрізняти в ній основний і другорядний матеріал; здатність планувати майбутнє висловлювання, реалізовувати задум у процесі мовленнєвої діяльності, вимогливість до свого мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової і повної середньої школи. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. 2004. № 1- 2. Січень. С. 3-60.

2. Концепція 12 – річної середньої загальноосвітньої школи. [Електронний ресурс]. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/2712/

3. Кучерук О.А. Методи формування мовленнєвої компетентності (від герменевтичного до психолінгвістичного досвіду). *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Науково-теоретичний збірник*. ПереяславХмельницький, 2008. Випуск № 15. С. 22-25.

4. Національна доктрина розвитку освіти. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.setlab.net/?view=education-doctrine-2002>

5. Пентилюк М.І. Формування мовної особистості учня – важлива проблема сучасної лінгводидактики. *Проблеми формування мовної особистості учнів середніх загальноосвітніх закладів. Збірник наукових праць*. Рівне, 2006. С. 29-34.

Інна Улиська
Наук. керівник – к. філол. н., доц. Кухар Н. І.

СПЕЦИФІКА ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ У ЗВО

Анотація. У статті проаналізовано особливості вивчення фонетики української мови студентами-іноземцями у ЗВО. Досліджено труднощі, що виникають під час засвоєння різних українських фонем студентами з Китаю, Кореї, Туркменістану та Іспанії. Розглянуто найпростіші і найдієвіші методи викладання фонетичного курсу на початковому етапі вивчення української мови як іноземної.

Ключові слова: українська мова як іноземна, фонетика, фонема, звук.

Annotation. The article analyzes the peculiarities of studying the phonetics of the Ukrainian language by foreign students in higher education institutions. The difficulties that arise during the assimilation of various Ukrainian phonemes by students from China, Korea, Turkmenistan and Spain have been studied. The simplest and most effective methods of teaching a phonetic course at the initial stage of learning Ukrainian as a foreign language are considered.